

Postpartum Dönemde Yapılan Geleneksel İnanç ve Uygulamalar

Determination of Traditional Beliefs and Practices About Self Care of Postpartum Women

Funda TOSUN GÜLEROĞLU,^a
Mürüvvet BAŞER,^b
Esin CERİT,^c
Selda YÜZER^d

^aDoğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD,
^bRuh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD,
^cÇocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD,
Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu,
Yozgat

^dDoğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD,
Erciyes Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kayseri

Geliş Tarihi/Received: 14.08.2013
Kabul Tarihi/Accepted: 07.01.2014

Bu çalışma, "The 4th World Congress on Women's Mental Health, Madrid 2011" isimli kongrede poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi/Correspondence:
Funda TOSUN GÜLEROĞLU
Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu,
Doğum-Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Yozgat,
TÜRKİYE/TURKEY
fun.da.84@hotmail.com

ÖZET Amaç: Bu çalışma, İç Anadolu bölgesinde yer alan bir ilin doğumevinde vajinal yoldan doğum yapan kadınların postpartum dönemde yaptıkları geleneksel inanç ve uygulamaların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Bir aylık süre içerisinde hastanede toplam 206 kadın vajinal doğum yapmıştır. Kadınlardan bazılarının soruları cevaplamak istememeleri ve henüz doğum yapmış olmaları nedeniyle 102 kadın ile görüşülmüştür. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde ki-kare testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan kadınların yaş ortalaması 24,5±5,0'tir. Kadınların %42,2'sinin okuryazar-ilkokul mezunu olduğu ve %48'inin geniş ailede yaşadığı belirlenmiştir. Kadınların %52,9'unun vajinal doğumdan sonra karnını bir kumaşla sardığı, %81,4'ünün bu dönemde evde tek başına bırakılmadığı ve %89,2'sinin doğumdan sonraki 40 gün içerisinde cinsel ilişkiye girmediği saptanmıştır. Al basmasını önlemek için kadınların %72,5'inin yattığı odaya Kuran-ı Kerim astığı, %63,7'sinin odadaki ışığı asla kapatmadığı, %70,6'sının odaya âdet (menstrüasyon) gören kadının girmesine izin vermediği ve %52'sinin odasında erkek elbisesi bulundurduğu belirlenmiştir. Postpartum dönemdeki kadınlardan 29 ve üzeri yaş grubunda bulunan (%73,7), ilkokul mezunu (%62,7), çalışmayan (%56,5), üç ve daha fazla sayıda doğum yapanların (%74,2) diğer gruplara göre odasında daha fazla erkek elbisesi bulundurduğu belirlenmiştir (p<0,05). **Sonuç:** Araştırma kapsamında yer alan kadınların çoğunluğunun geleneksel uygulamalara önem verdikleri ve postpartum dönemde bazı geleneksel uygulamaları sürdürdükleri belirlenmiştir. Bu sonuca göre; toplum sağlığını koruma ve geliştirme sorumluluğu olan sağlık personellerinin toplumun geleneksel inanç ve uygulamalarını bilmeleri ve buna yönelik girişimlerde bulunmaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Postpartum dönem; tıp, geleneksel; kültür

ABSTRACT Objective: This study was conducted in order to explore traditional beliefs and practices done during postpartum period by the women who gave vaginal births (vaginal delivery) at a maternity hospital of a province located in Middle Anatolian Region. **Material and Methods:** During a month when the research was performed, a total of 206 women had vaginal delivery at the maternity hospital. 102 women were recruited because some women had just given birth and some women did not want to answer the questions. The data of the study were collected using Personal Information Form designed by the researchers and Form to Determine Traditional Practices of Mother Care during Postpartum. Chi-square test was used for the analysis of the data. **Results:** It was found out that mean age of the participant women was 24.5±5.0 years. 42.2% of them were literate and had primary school degree and 48% lived in extended family. It was noted that 52.9% of the women wrapped their abdomen with a piece of cloth after vaginal delivery, 81.4% were not left alone at home and 89.2% did not have sexual intercourse within the 40 days after delivery. It was explored that 72.5% of women hung Koran on the wall of their bedroom, 63.7% did not turn off the lights in the room at all, 70.6% did not let the women who had menstruation enter the room and 52% kept male clothes in their room in order to prevent incubus. It was observed that women aged ≥ 29, had primary school degree and who gave 3 births kept male clothes in their room more compared to other groups. **Conclusion:** Most of the participant women regard traditional practices important and some of these practices continue during postpartum period. According to this result; health care providers have the responsibility protect and develop to community health should know the traditional beliefs and practices of that community and should interventions for this.

Key Words: Postpartum period; medicine, traditional; culture

Sağlık ve hastalıkla ilgili inanç, değer ve davranışlar bilimsel bilgiye dayandığı gibi toplumun dini, kültürü ve gelenek ve göreneklerinden kaynaklanan doğru ya da yanlış bilgiye de dayanabilir.¹ Geleneksel sağlık uygulamaları; toplumun inanç, gelenek, değer ve kültürleri ile ilgili yaptıkları tıbbi uygulamalardır. Sağlık hizmetlerinden ve teknolojik yeniliklerden yeterince yararlanamayan, maddi imkânsızlık veya başka sebeplerle doktora gidemeyen veya gitmek istemeyen kırsal alandaki toplumun, çareyi uzun yıllardan beri geleneksel uygulamalara başvurmakta bulunduğu ifade edilmektedir.²

Geleneksel inanç ve uygulamalar, dünyanın hemen her yerinde değişik sıklıkla başvurulan tedavi yaklaşımları olarak yöreden yöreye, aileden aileye, kişiden kişiye bazı farklılıklar göstererek devam etmektedir.³ Tüm toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da doğum sonu dönemde çok fazla geleneksel uygulama yapılmaktadır. Anne ve bebeğe yönelik bu uygulamaların tümü iyi niyetle yapılırsa da büyük bir kısmı anne ve bebeğin sağlığına zarar verecek nitelikte olabilmektedir.⁴

Halk arasında “kırk basması”, “alanası”, “al karası”, “alkarısı” olarak adlandırılan ve doğum sonu 40 günlük süreç içinde olan kadını ve bebeği etkileyen cin, peri ya da şeytan olduğu düşünülen ruhun varlığına olan inanç günümüzde de sürmektedir. Halk arasında sıklıkla yapılan diğer uygulamalar arasında doğum yapan kadınların birbirlerini ziyaret etmemeleri, karşılaştıklarında iğne değiştirmeleri, kadının başına kırmızı tülbent bağlanması, 40 gün dışarıya çıkarılmaması, evde tek başına bırakılmaması, kadının yattığı odada Kuran-ı Kerim, iğne, çuvaldız, süpürge, nazarlık, makas, bıçak, sarımsak gibi maddelerin bulundurulması, eve hayvan sokulmaması, kadının aynaya baktırılmaması yer almaktadır.⁴⁻⁶ Bunların yanı sıra doğum sonu kanaması olan kadına yönelik olarak karnına soğuk su dökme, altına höllük (bir tür toprak) ısıtıp koyma, kiremit ısıtıp koyma, karnına bastırma, ayaklarını yükseltme, kasıklara sirkeli su koyma, hocaya okutma, bele yakı koyma gibi geleneksel uygulamalar da yapılmaktadır.⁴

Bu uygulamalara başvurulmasında doğum sonu dönemde verilen sağlık hizmetlerinin yeter-

sizliği de rol oynamaktadır. Verilen sağlık hizmetleri yetersiz olduğunda bireyler sağlık sorunlarını önlemek ya da çözümlenmek için geleneksel uygulamalara yönelmektedir. Ayrıca halkın ekonomik durumunun yetersiz olması, ulaşım sorunları, doğum sonu dönemde görülen problemlerin normal bir süreç olarak algılanması, sağlık personeline güvenmeme, sağlık kurumunun uzak olması ve sağlık güvencesinin olmaması gibi nedenlerden dolayı da geleneksel uygulamalar kullanılarak sorunlara çözüm aranmaktadır.⁴

Hemşireler özellikle toplumun ve bireylerin kültürel inanç ve uygulamalarının sağlığa yansımaları boyutunda dikkatli olmalıdır. Hemşireler, bireylerle ilk iletişim kurdukları zaman kültürel değerlendirme yapmalıdırlar. Bu değerlendirme derinlemesine olacağı gibi, daha sonra yapılabilecek derinlemesine bir değerlendirmeye zemin de oluşturabilir. Böylece hemşire topladığı bilgilerle etkili bir iletişime geçme olanağı bulur ve yararlı uygulamaları destekleyerek kişileri kendi bakımlarına katabilir ve zararlı uygulamaların sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini engelleyebilir.^{7,8}

Bu araştırma, İç Anadolu bölgesinde yer alan bir ilin doğum evinde vajinal yoldan doğum yapan kadınların postpartum dönemde yaptıkları geleneksel inanç ve uygulamaların belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmanın yürütüldüğü 2010 yılı Eylül ayı içerisinde hastanede 206 kadın vajinal doğum yapmıştır. Kadınların yeni doğum yapmış olmaları veya soruları yanıtlamak istememeleri nedeniyle 102 kadına ulaşılmıştır. Veriler, kadınlara çalışmanın amacı açıklandıktan sonra araştırmaya katılmaya gönüllü olanlardan toplanmıştır. Çalışmaya başlamadan önce Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan etik kurul kararı ve İl Sağlık Müdürlüğünden resmi izin alınmıştır.

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ve Doğum Sonu Dönemde Anne Bakımına Yönelik Geleneksel Uygulamaları Belirleme Formu aracılığı ile elde edilmiştir. Formların anlaşılabilirliğini belirlemek üzere

aynı klinikte doğum yapmış 15 anneye araştırmanın yapıldığı tarih öncesinde ön uygulama yapılmış ve formlar üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Veriler, kadın hastaneden taburcu olmadan hemen önce eğitilmiş anketörler aracılığı ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Görüşme ortalama 15 dakika sürmüştür. Verilerin değerlendirilmesinde ki-kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan kadınların yaş ortalamasının $24,5 \pm 5,0$ olduğu, %42,2'sinin okuryazar-ilkokul mezunu, %90,2'sinin gelir getiren bir işte çalışmadığı, %67,6'sının kırsal alanda yaşadığı ve %78,4'ünün geleneksel uygulamalara önem verdiği belirlenmiştir (Tablo 1).

Kadınların %89,2'sinin doğumdan sonraki 40 gün içerisinde cinsel ilişkiye girmediği ve %81,4'ünün bu dönemde evde tek başına bırakılmadığı saptanmıştır. Al basmasını önlemek için kadınların %72,5'inin yattığı odaya Kuran-ı Kerim astığı, %70,6'sının odaya âdet (menstrüasyon) gören kadının girmesine izin vermediği ve %63,7'sinin odadaki ışığı asla kapatmadığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Herhangi bir işte çalışmayan (%84,8; $p < 0,05$) ve geleneksel uygulamaları önemli bulan kadınların (%90,5; $p < 0,05$) evde tek başına bırakılmadığı ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Herhangi bir işte çalışmayan (%67,4; $p < 0,05$), köyde yaşayan (%80,0; $p < 0,05$) ve iki doğum yapan kadınların (%81,3; $p < 0,01$) lohusa kadının odasındaki ışığı söndürmeme durumlarının diğer gruplara göre daha fazla ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Çalışmaya katılan 29 ve üzeri yaş grubu lohusaların (%73,7), 17-28 yaş grubuna (%47,0) göre odasında erkek elbisesini daha çok bulundurduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). İlkokul mezunu (%62,7; $p < 0,05$), çalışmayan (%56,5; $p < 0,01$), 3 ve daha fazla sayıda doğum yapan (%74,2; $p < 0,01$) ve geleneksel uygulamaları önemli bulan kadınların (%41,2; $p < 0,01$) diğer gruplara göre odasında

TABLO 1: Kadınların tanıtıcı özellikleri (n=102).

Özellikler	n	%
Yaş ortalaması (X ± sd)	24,5 ± 5,0	
Yaş grupları		
17-22	40	39,2
23-28	43	42,2
29-34	13	12,7
35-40	6	5,9
Eğitim Seviyesi		
Okuryazar / İlkokul	43	42,2
Ortaokul	40	39,2
Lise	19	18,6
Çalışma Durumu		
Çalışan	10	9,8
Çalışmayan	92	90,2
Ekonomik Durum		
İyi	17	16,7
Orta	72	70,6
Düşük	13	12,7
Aile Tipi		
Geniş aile	49	48,0
Çekirdek aile	53	52,0
Yaşanılan Yer		
Köy	35	34,3
Kasaba	34	33,3
Şehir	33	32,4
Doğum Sayısı		
1	39	38,2
2	32	31,4
3 ve üzeri	31	30,4
Geleneksel Uygulamaları Önemli Bulma Durumu		
Önemli değil	22	21,6
Biraz önemli	57	55,9
Önemli	23	22,5
Toplam	102	100,0

daha fazla erkek elbisesi bulundurduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

Lohusaların yaş grupları, çalışma durumları ve geleneksel uygulamalara önem verip vermemeleri ile doğum sonrası 40 gün cinsel ilişkide bulunmama durumları arasında gruplar arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın sonuçları, toplumumuzda sıklıkla uygulanan geleneksel yaklaşımların, doğum sonrası

TABLO 2: Yapılan geleneksel uygulamaların dağılımı (n=102).

Geleneksel Uygulamalar	Uygulayan		Uygulamayan	
	n	%	n	%
Kırk gün cinsel ilişkiye girmemek	91	89,2	11	10,8
Evde tek başına bırakılmamak	83	81,4	19	18,6
Odaya Kuran-ı Kerim, nazarlık, sarımsak vb. asmak	74	72,5	28	27,5
Menstrüasyon gören kadının odaya girmemesi	72	70,6	30	29,4
Odadaki ışığı söndürmemek	65	63,7	37	36,3
Karın sarmak	54	52,9	48	47,1
Odaya erkek elbisesi koymak	53	52,0	49	48,0
Yastık altına bıçak, iğne vb. koymak	24	23,5	78	76,5
Lohusanın kırkını (40 gün) çıkarmak	14	13,7	88	86,3

TABLO 3: Kadınların çalışma durumu ve geleneksel uygulamalara verdikleri öneme göre lohusa kadını evde yalnız bırakma durumları (n=102).

Özellikler	Yalnız Bırakan		Yalnız Bırakmayan		Toplam		p
	n	%	n	%	n	%	
Çalışma durumu							
Çalışan	5	50,0	5	5	10	9,8	0,018
Çalışmayan	14	15,2	78	84,8	92	90,2	
Geleneksel Uygulamalara Verilen Önem							
Önemli bulan	6	9,5	57	90,5	63	61,8	0,003
Önemli bulmayan	13	33,3	26	66,7	39	38,2	

TABLO 4: Kadınların bazı özelliklerine göre lohusa kadının odasındaki ışığı söndürme durumlarının dağılımı (n=102)

Özellikler	Söndüren		Söndürmeyen		Toplam		p
	n	%	n	%	n	%	
Yaş grupları							
17-28	53	63,9	30	36,1	83	81,4	0,955
29 ve üzeri	12	63,2	7	36,8	19	18,6	
Çalışma durumu							
Çalışan	7	70,0	3	30,0	10	9,8	0,025
Çalışmayan	30	32,6	62	67,4	92	90,2	
Yaşanılan yer							
Köy	7	20,0	28	80,0	35	34,3	0,025
Kasaba/İlçe	13	38,2	21	61,8	34	33,3	
Şehir	17	51,5	16	48,5	33	32,4	
Doğum sayısı							
1	24	61,5	15	38,5	39	38,2	0<0,001
2	6	18,7	26	81,3	32	31,4	
3	7	22,6	24	77,4	31	30,4	

da uygulandığını ortaya koyması bakımından çarpıcıdır. Çalışma grubunun büyük bir bölümünün ekonomik durumunun orta düzeyde olması, gelir

getiren işlerinin olmaması ve kırsal alanda yaşamaları nedeniyle doğum sonrası geleneksel uygulamaları sıklıkla kullandıkları düşünülmektedir.

TABLO 5: Kadınların bazı özelliklerine göre yatak odasında erkek elbisesi bulundurma durumlarının dağılımı (n=102).

Özellikler	Bulunduran		Bulundurmayan		Toplam		P
	n	%	n	%	n	%	
Yaş grupları							
17-28	39	47,0	44	53,0	83	81,4	0,036
29 ve üzeri	14	73,7	5	26,3	19	18,6	
Eğitim seviyesi							
Okuryazar/İlkokul	27	62,7	16	37,2	43	42,2	0,015
Ortaokul	21	52,5	19	47,5	40	39,2	
Lise	5	26,3	14	73,6	19	18,6	
Çalışma durumu							
Çalışan	1	10	9	90	10	9,8	0,006
Çalışmayan	52	56,5	40	43,5	92	90,2	
Doğum sayısı							
1	12	30,8	27	69,2	39	38,2	0,001
32	18	56,3	14	43,7	2	31,4	
3	23	74,2	8	25,8	31	30,4	
Geleneksel uygulamalara verilen önem							
Önemli bulan	42	41,2	21	20,6	63	61,8	0,001
Önemli bulmayan	11	10,8	28	27,5	39	38,2	

Bu çalışmada, lohusalık döneminde anneye yönelik yapılan geleneksel uygulamaların büyük bölümünün al basmasını önlemeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde al basmasını önlemeye yönelik olarak en fazla lohusa kadını evde tek başına bırakmamak, yattığı odaya Kuran-ı Kerim ve erkek elbisesi asmak, âdet (menstrüasyon) gören kadının girmesine izin vermemek ve odadaki ışığı asla kapatmamak gibi uygulamaların yapıldığı belirlenmiştir. Bu bulguların birçoğu daha önce Eğri ve Işık'ın çalışma sonuçlarıyla benzerlik gösterirken, lohusanın yattığı odaya Kuran-ı Kerim asma ve âdet (menstrüasyon) gören kadının girmesine izin vermeme durumları daha yüksek bulunmuştur.^{4,9}

Bazı inanışlara göre lohusayı al basmasından korumak için, lohusanın bulunduğu odaya erkek kıyafeti koyulur ve böylece kadın al basmasından korunmuş olur. Bizim çalışmamızda da lohusaların yaklaşık yarısının odasına erkek elbisesi astığı saptanmıştır. Al basması inanışı, lohusalık dönemine özgü sağlık sorunlarıyla ilgili korkuların etkisiyle biçimlenmiştir. Bu durum özellikle lohusa humması (puerperal enfeksiyon) ve doğum sonrası depresyon tablolarını düşündürmektedir.^{6,10} Bu

bakımdan ortaya çıkan al basması inanışına yönelik yapılan çeşitli geleneksel uygulamalar puerperal enfeksiyon ve postpartum depresyonun gizlenmesine, anlaşılmasına neden olacaktır. Bu durum ise annenin gerekli sağlık bakımını alamamasına, sağlık sorununun ilerlemesine hatta ölümüne neden olabilir.

Işık ve Eğri'nin çalışmasındakine benzer olarak bizim çalışmamızda da kadınların yaklaşık yarısının doğumdan sonra karnını sardığı belirlenmiştir.^{4,9} Karnın sıkı bir şekilde bağlanması karın kaslarının daha geç toparlamasına ve involüsyon sürecinin uzamasına neden olan bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Bunun yerine karındaki sarkmalar ve ayrılmaların önlenmesi için kadına doğum sonu egzersizler öğretilir.

Kadınların büyük çoğunluğunun doğumdan sonraki 40 gün içerisinde cinsel ilişkiye girmediği belirlenmiştir. Bulgularımız Eğri ve Geçkil ve ark.'nın çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.^{4,11} Doğum eyleminde meydana gelen laserasyonlar ve epizyotomi nedeniyle cinsel ilişki ağrılı olabilmekte, aynı zamanda kadın enfeksiyonlara karşı duyarlı olabilmektedir. Bu nedenle involüsyon sürecinde cinsel ilişkiye girilmemesinin sağlık

açısından da yararlı bir uygulama olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada, başta al basmasına yönelik uygulamalar olmak üzere diğer geleneksel uygulamaları en fazla 29 ve üzeri yaşta, ilkökul ve altı eğitim düzeyinde olan, çalışmayan, geleneksel uygulamalara değer veren, kırsal alanda yaşayan ve doğum sayısı iki ve üzerinde olan kadınların yapmakta olduğu belirlenmiştir.

Sağlığı geliştirici davranış kazanılmasında eğitim düzeyi önemli bir faktördür.¹² Ayrıca eğitim, kadınların öz-saygılarının gelişmesine, kendilerine güvenlerinin artmasına, yeni seçeneklerin farkına varmalarına ve rasyonel kararlar verebilmelerine yardım eden bir faktördür. Düşük eğitim seviyesine sahip kadınlar karar verme sürecinde dışarıya bağımlı oldukları için geleneksel inanç ve uygulamalara daha fazla başvurabilirler.

Kırsal kesimde kadınların eğitim düzeyinin düşük, geniş aile tipinin daha fazla ve otoritenin aile büyüğünde olması ve tüm bunlara bağlı olarak kadınların yaşadıkları çevreden etkilenmeleri sonucunda geleneksel uygulama yaptıkları söylenebilir. Ayrıca kırsal bölgede yaşayanların eğitim seviyesinin düşük olması, hastanelere ve sağlık çalışanlarına ilişkin olumsuz yaşantı ve deneyimleri

halkın geleneksel uygulamalara yönelimini arttırabilir. Ancak sağlık personeli tarafından bireylere verilecek eğitimler ile bu uygulamalardan zararlı olanlar azaltılabilir. Yalçın ve Koçak'ın yaptığı çalışmada, gebelik, doğum ve lohusalığa ilişkin eğitim verilen anne adaylarının geleneksel inanç ve uygulamalarında olumlu yönde değişim olduğu sonucuna varılmıştır.¹³

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelenek ve törelerin, yaşam biçimini ve kurallarını etkileme gücü fazladır.¹⁴ Araştırma sonuçları da göstermektedir ki geleneksel inanç ve uygulamalar günümüzde de etkisini göstermektedir. Toplumun sağlıkla ilgili davranışlarını geliştirebilmek için sağlık personellerinin geleneksel uygulamaların arkasında hangi kültürel etmenlerin yer aldığını bilmesi ve bu etmenleri anlamaya çalışması, uygulamaların olumlu-olumsuz yönlerini bilmesi, sağlığa zararlı ve iyileşme sürecinde gecikmelere neden olan uygulamalar konusunda eğitimler vermesi ve bireyleri uyarması, yararlı olanları ise desteklemesi gerekmektedir. Bu yaklaşım yararlı uygulamaları destekleyerek kişileri kendi bakımlarına katmak ve zararlı uygulamaların sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek açısından da önemlidir.

KAYNAKLAR

1. Dinç S. [To determine the traditional practices which mothers, having 0-1 years old children, registered to Health Center No 4 in Şanlıurfa center]. *Journal of Research and Development in Nursing* 2005;1(2):53-64.
2. Çakırer N, Çalışkan Z. [Traditional beliefs and applications about pregnancy, birth and puerperium in Ağilli village of Nevşehir]. *TAF Prev Med Bull* 2010;9(4):343-8.
3. Şenol V, Ünal D, Çetinkaya F, Öztürk Y. [Customs and applications on public midwifery in Kayseri]. *Klinik Gelişim* 2004;17(3/4):47-55.
4. Eğri G, Gölbaşı, Z. [Traditional postnatal infant-care practices of 15-49 years old married women]. *TAF Prev Med Bull* 2007;6(5):313-20.
5. Bakır E, İnci H, Alan S, Gökyıldız Ş, Elmas E. [Belief about puerperal fever and traditional practices in Adana]. *Lokman Hekim Journal* 2011;1(1):13-8.
6. Bolçay E. [Traditions about the period before birth, after birth and childhood period]. *Kastamonu Education Journal* 2011;19(2):587-600.
7. Bölükbaş N, Erbil N, Altunbaş H, Arslan Z. [Traditional practices about child care of the mothers who owner 0-12 month baby]. *International Journal of Human Sciences* 2009;6(1):164-76.
8. Tanrıverdi G, Seviğ Ü, Bayat M, Birkök M. [A guide for identifying cultural features in nursing care]. *International Journal of Human Sciences* 2009;6(1):793-806.
9. Işık MT, Akçınar M, Kadioğlu S. [Traditional practices applied to mother and newborn during pregnancy, labor and postpartum periods in Mersin]. *International Journal of Human Sciences* 2010;7(2):63-84.
10. Çevirme H, Sayan A. [The Alkanısı beliefs and science]. *Milli Folklor* 2005; 17(65):67-72.
11. Geçkil E, Şahin T, Ege E. Traditional postpartum practices of women and infants and the factors influencing such practices in South Eastern Turkey. *Midwifery* 2009;25(1):62-71.
12. Turgul Ö, Doğan F, Mandıracıoğlu A, Lüleci E. [Using of multidimensional health questionnaire with Bausell's Measurement for evaluating the health promoting behaviour]. *Ege Journal of Medicine* 2002;41(2):91-5.
13. Yalçın H, Koçak N. [The effects of the training applied to expectant mothers related to the traditional applications of pregnancy, childbirth, puerperium]. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst* 2013;23(1):1-14.
14. Kaypak Ş. [Ecological tourism and sustainable rural development]. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 2012;14(22):11-29.